

KUTSANMA VE KUTLAMA ANLAYIŞINDA NEVRUZ

Prof. Dr. Metin EKİCİ*

İnsanoğlu yeryüzünde yaşamaya başladığı günden itibaren etrafındaki varlıkları ve olayları kavramaya çalışmış, varlıklar ve onların çeşitli özellikleriyle doğa olayları arasında ilişki kurmaya veya var olan ilişkiyi çözümleme çabası içinde olmuştur. Bu çabaların sonucunda, bir taraftan varlıkları adlandırıp, özelliklerine göre onları sınıflandırırken, diğer taraftan da her varlığın ne zaman, hangi olaylar içinde yer aldığını gözleyerek, varlıklarla birlikte olayların da özelliklerini belirlemiştir. Bitki ve hayvanların özellikleri, toprağın, suyun ve havanın özellikleri, güneş ve ayın hareketleri çeşitli toplumlar tarafından en eski devirlerden itibaren gözlenmiş ve aralarındaki ilişki kavranmaya ve çözülmeye çalışılmıştır. Bu gözlem, algılama ve çözümleme çalışmalarına bağlı olarak, belli bir mantık çerçevesi oluşturan insanlık, varlık, olay, zaman ve yer kavramlarını geliştirerek, kendi yaşamını da günlük, aylık ve yıllık çalışmalar şeklinde düzenlemeye gitmiştir.

* Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi.

Kültür adını verdiğimiz kavram da atalarımızın doğayı, varlıkları ve olayları ilk algılamaları, varlıkları adlandırmaları, onlar arasındaki doğal ilişkiyi kavramaları ve kendi yaşam biçimlerini bu algılama ve adlandırmalara bağlı olarak düzenlemeleriyle oluşmuştur. Maddî alandaki kavrayışlar yanında, manevî, yani düşünce ve inançla ilgili algılamaların birleştirilmesiyle oluşan ve zamanla zenginleşip, gelişen bu yapı, günümüze gelindiğinde çok boyutlu bir olgu haline gelmiştir. Burada unutulmaması gereken önemli bir nokta ise, günümüze gelindiğinde maddî ve manevî unsurların çok basit seviyede değil, çok karmaşık bir seviyede birbirine bağlılığıdır.

Bu konuşmanın amacı; Türklerin doğaya yaklaşımlarının hangi temellerden kaynaklandığını, bayram ve kutlamaların türlerini ve amaçlarını açıklamak ve buradan hareketle ilk olarak Nevruz’un ne tür bir kutlama, ne tür bir bayram olduğunu belirtmek ve bütün bunlara dayanarak, Nevruz Bayramı’nın neden bir Türk kültür yaratması ve bayramı olduğunu ve Türklerden komşularına neden ve nasıl yayıldığını açıklamaktır. Bu amaçla ilk olarak Türk kültüründe doğanın nasıl algılandığı açıklanacak ve bayramlar hakkında bir

değerlendirme yapılacak ve sonra, Nevruzla ilgili değerlendirmelere yer verilecektir.

Diğer toplumların kültürel yapılarında olduğu gibi, Türk kültüründe de maddî unsurların, manevî unsurlarla iç içe ve çoğunlukla birbirinden ayrılmayacak derecede bütünleşmiş yapılar halinde bulunması söz konusudur. Bu bütünlük yapısının arkasında da, çoğunlukla, doğayla bütünleşen bir insan düşüncesi vardır. Dünya üzerindeki gelişmiş, gelişmekte ve geri kalmış toplumların hepsinde görüldüğü üzere, doğa ve insan ayrılmaz bir ikilidir. Bir toplum doğayı ne kadar iyi anlar, ne kadar iyi kavrar, ona ne kadar saygı duyarsa, maddî ve manevî alanda yaratacağı kültürel zenginliği ve dünya toplumları arasındaki yeri ve saygınlığı da o denli önemli ve büyük olur. Her bitkinin ayrı bir varlık, her hayvanın ayrı bir özellik, her anın farklı bir değer olduğunu kavramakta erken davranan toplumlar, etraflarındaki bütün varlıklarla daha iyi bütünleşmiş ve ilkelik seviyesinden, medeniyet seviyesine çok hızlı bir şekilde veya diğer toplumlara göre daha erken bir dönemde ulaşma beceri ve başarısını gösterebilmişlerdir.

Türkler de kabile döneminden, imparatorluk dönemine oldukça eski bir tarihte geçmiş, Hun İmparatorluğu Orta Asya'dan Avrupa ortalarına kadar geniş bir coğrafi alanı yönetimi altına almış ve daha sonraki dönemlerde de Türkler doğu-batı koridorunun önemli bir toplumu olarak tarih sahnesindeki yerini hep korumuş ve korumaya da devam etmektedir.

Türklerin Orta Asya'dan, Avrupa ortalarına kadar olan bölgeyi kontrol altına alabilme güçlerinin arkasında, tabiatı çok iyi kavramış olmaları ve özellikle insan, hayvan ve bitki arasındaki ilişkiyi çok erken kavramış olmaları ve bu kavrayıştan hareketle hayvanları ehlileştirip, sürüler halinde kontrol edebilme yeteneği kazanmış olmaları bulunmaktadır.

Bu noktada, dünya üzerindeki toplumların yaşam tarzlarının temel özellikleri ve oluşturdukları kültürel yapıları başka yerlere taşımaları hakkında kısa bir açıklama yapmak yararlı olacaktır. Dünya üzerinde toplumlar ilk dönemleri bakımından avcı, toplayıcı, hayvancı, hayvancı göçebe, bitki yetiştiren vb. gibi sınıflamalara tabi tutulmaktadır. Tarihsel geçmişleri incelendiğinde, toplumların belli yerlere bağlı, belli dönemlerde yer değiştiren veya sürekli yer

değiştiren toplumlar halinde kalmayı tercih ettikleri görülür. Tabii ki bunun da nedeni, her toplumun tercih ettiği yaşam tarzıdır. Gelişme basamağında öncü olan toplumlar, nüfus ve güç olarak büyüdükçe devlet teşkilatı oluşturmayı, ordu ve yönetim sistemlerini geliştirmeyi başarmış ve bunların sonucunda da bazen doğudan batıya, bazen de batıdan doğuya büyük gruplar halinde hareket etmişlerdir. Ancak bütün tarihçilerin ortak olarak kabul ettikleri temel tarihsel olaylara göre “kavimler göçü” doğudan batıya doğru olmuştur. Bu da doğudaki pek çok kültürel yaratmanın doğudan batıya doğru taşındığını göstermektedir.

Türkler de kendi doğal çevrelerinde ilk olarak hayvancılık esasını benimsemişlerdir. Türk kültüründe de esaslı bir yeri olan hayvancılık, hayvanları evcilleştirme ve hayvan sürüleriyle birlikte yaşayarak hayatını devam ettirme, temel bir kültürel yapı haline gelmiştir. Türk kültüründe atın yanında büyük ve küçükbaş hayvancılık ve diğer hayvanların yanında, yaban hayatında bulunan yırtıcılar, kuşlar ve sürüngenler hep önemli bir yer edinmiş, Türk insanının sahip olduğu kültürel yapı, kendisini oluşturan üretim ve

tüketim alışkanlıkları, düşünce, algılama ve yorumlama biçimleri, bu doğal yaşam unsurlarıyla örülmüş bir yapı haline gelmiştir.

Türk toplumunun göçebelik ve yarı göçebelik döneminde başlayan doğal yaşamdaki hayvanlarla olan yakınlığı vardır. Bu yakınlaşma, özellikle imparatorluk seviyesine ulaştıktan sonra, Türklerin bitkilerle de tanışık bir toplum olmasını sağlamış, doğadaki yabani bitkilerle zaten tanışık olan Türk insanı, yerleşik ve insan eliyle yetiştirilen bitkilerle de tanışma ve onları yetiştirme gayret ve çabası içinde olmuştur. Böylece, Türk kültürü hayvan ve bitki kültürünü her yönüyle kavrayan bir özellik kazanmıştır.

Ancak, burada unutulmaması gereken şudur ki, endüstri çağına kadar insan ve hayvan arasındaki ilişki ve insanın hayvanlara duyduğu ihtiyaç, her zaman çok yüksek seviyede olmuştur. Bu hayvanların kontrol edilmesi de her zaman özel bir çaba ve özel bir yetenek gerektirmiştir. Türk insanı bu alanlarda hep oldukça yüksek bir başarı göstermiştir.

Türk insanını doğaya bağımlı kılan, seçmiş olduğu yaşam tarzı olmuştur. Hayvan sürülerinin beslenmesi, kontrol edilmesi ve yırtıcı hayvan ve hastalıklardan korunması, Türk insanını, sadece sahip

olduğu hayvanların özelliklerini değil, aynı zamanda doğada bulunan bütün yırtıcı hayvanları da çok iyi tanıma zorunluluğu ile karşı karşıya getirmiştir. Hayvan sürülerinin daha iyi beslenmesi için doğal bitkileri tanıma zorunluluğu ortaya çıkarken, yine sürülerin daha sağlıklı beslenmesi için su kaynaklarının nerede olduğu ve onlara nasıl ulaşılacağı konularında da bilgi üretmek, gözlemleri kuşaktan kuşağa aktararak bir kültür oluşturma zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Yukarıdan beri özetlemeye çalıştığımız konu, genel olarak insanlığın, özel olarak da Türk insanının doğaya olan bağımlılığının nedenleri ve doğayla neden iç içe olduğu konusudur. Şimdi de, bayram ve kutlama düşüncesi ve bu düşüncenin geliştirilmesi konusuna bakalım.

Ekonomik tarzın sosyal tarzı, başka bir ifadeyle maddî tarzın manevî tarzı ve de manevî tarzın maddî tarzı etkilemesi kaçınılmazdır. İnsan yaşamı sadece üretmek ve tüketmek esasına dayanan, sadece maddeden oluşan ve madde bağımlı bir yapı değildir. Bundan dolayı, maddenin manayı, mananın maddeyi farklı bağlamlarda etkilemesi ve yönlendirmesi kaçınılmazdır. İşte maddî

hayatımızın, manevî hayatla kesiştiği en önemli noktalardan biri de toplumsal olarak maddeyi manaya yaklaştırdığımız, mananın daha güçlü hissedilmesini gerekli gördüğümüz anlardır. Toplumsal olarak böylesi duyguların yaşandığı önemli anlar veya günler, şenlik yaptığımız, eğlendiğimiz, birbirimizi kutladığımız “bayram”, “toy”, “eğlence” vb. adlarla adlandırdığımız zaman birimleridir. Bayramlar ortaya çıkış nedenleri bakımından genel olarak üç ana başlık altında toplanabilir:

- a. Doğada meydana gelen değişimleri ve olayları maddî ve manevî anlamda kendi lehine çevirmek düşüncesinden kaynaklanan bayramlar.
- b. Dinsel bir olay veya dinsel inançtan kaynaklanan bayramlar.
- c. Tarihsel bir olaydan kaynaklanan bayramlar.
- d. Sosyal nedenlere dayalı günler.

Bu bayramlardan birinci grupta yer alanlar semavî dinlerden önceki dönemlerde doğayı kavramaya çalışan insanların, doğa olaylarını gözlemleyip, yılın belli zamanlarında meydana gelen olayları kendi ekonomik yapılarına yarar getirecek şekle çevirme gayretleriyle yaptıkları çeşitli usullerdeki kutlamalardır.

Bütün bu türden bayram ve kutlamalardaki esas olan özellik **kutsanma** ve **kutlama** kelimelerinde aranmalıdır. Her iki kelimenin de kökü olan “**kut**” anlam itibariyle “uğur, baht, talih, şans” kavramlarının yanında, temel bir düşünceyi de içermektedir. İnsanlık, daha ilk dönemlerinden itibaren “**bir yaratıcı güç**” fikri oluşturmuş ve doğadaki bütün nesne, oluş ve eylemleri bir şekilde bu güce bağlı görmüştür. Bu bakımdan değerlendirildiğinde, çağdaş insan da çok farklı sayılmaz. Yaratıcı ve güç kaynağı kabul edilen unsur, ister soyut, ister somut olsun, bu güç kaynağı insanlık için her zaman önemli olduğundan, belli zamanlarda meydana gelen kötülüklerden korunmak ve hayatını daha rahat bir şekilde devam ettirmek isteyen insanlık, bu gücün koruyucu şemsiyesi altına girmek istemiştir. Başka bir deyişle, **kutsanma** ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Kutsanmak için de, kuvveti elinde bulunduran unsura, bu gücü memnun etmeye yönelik bir takım eylemler, uygulamalar, dualar, danslar oluşturulmuştur ki, biz bunlara kısaca **kutlama** adını veriyoruz. İster doğal olayların, isterse daha başka oluşların

kutlanması temelinde var olan düşünce, aynı şekilde günümüzde de devam etmektedir.

İnsanlığın en eski devirlerde oluşturduğu düşünceye göre; bir kutlama ve bunun sonucunda beklenen kutsanmanın, yani koruyucu şemsiyenin altına girmenin gerçekleşmesi için iki noktadan hareket edildiği görülür.

Bunlardan birincisi; **“benzer, benzeri etkiler”** ilkesidir. Bu düşünceye kısaca, **“taklide dayalı inanç ve uygulamalar”** adı verilir. Bu anlayışa göre; bir şeyin taklidini yapıp, onun aslını etkilemeye çalışmak ve sonuçta istenileni elde etmek fikri vardır. Örneğin; ateşten atlamak suretiyle bir sembolizasyon gerçekleştirilir ve bu suretle kötülüklerden arınmak, uzaklaşmak gerçekleştirilmeye çalışılır. Nevruz öncesinde yapılan “çemeni göğertmek”, uygulamalar suretiyle mahsulün bol ve bereketli olması, bütün doğanın tıpkı evde yeşerttiğimiz çemen gibi yeşillenip, canlanması sağlanmaya çalışılır.

İkinci düşünce ise, **“parçanın bütüne ait olması”** fikrinden kaynaklanır. Bu düşünceye göre oluşan uygulamalar da **“temasa dayalı inanç ve uygulamalar”** adını alır. Buna göre, bütünden

ayrılmış olsa bile, bir parça hâlâ bütüne aittir ve bütünüle parça arasında var olan ilişki devam etmektedir. O halde, bütünden ayrılan veya alınan bir parça ile ilgili uygulamalar bütünü de etkileyecektir. Örnekle açıklamak gerekirse, bize ait olan bir kıyafetten alınan bir parçanın kutsal kabul edilen bir yere bağlanması, sonuç itibariyle “parça-bütün ilişkisi” çerçevesinde bizi etkileyecektir.

Bu tür kutlamalar tek bir toplum tarafından benimsenebileceği gibi, benzer ekonomik tarzı benimseyen toplumlarda da ortak olabilir. Ayrıca, ilk yaratıldığı toplumdan, bu toplumun gücüne göre başka toplumlara da yayılabilir. Nevruz Bayramı bu türden bir bayram olup, onun ortaya çıkış sebebini ve yayılma durumlarını aşağıda tartışmayı uygun buluyoruz. Yine çeşitli yerel festivaller de bu türdendir.

İkinci tipteki bayramlar ise, dinsel olaylar, emirler ve inançlardan kaynaklanan kutlamalardır. Bu tür bayramlar da aynı dine mensup bütün toplumlar tarafından benimsenmiştir ve aynı gün ve tarihte kutlanır. Ortaya çıkış nedenleri din kitapları veya dini önderler tarafından açıklandığı gibi, temel uygulamaları da ortak olan bu bayramlarda, sadece belli oranda yerel farklılıklar söz

konusudur. İslamiyet'in gereği olan Ramazan ve Kurban Bayramları, Hıristiyan dünyasındaki Noel Bayramı, Musevilerin kutladığı çeşitli bayramlar bu türdendir.

Son gruptaki bayramlar ise, millet olma bilinci ve devlet kurma başarı ve becerisine sahip toplumların başta kendi devletlerinin kuruluş günleri olmak üzere, tarihsel bakımdan önemli diğer bazı günleri veya devlet olarak kutlanmasını uygun gördükleri günlerini bayram olarak kabul etmeleri söz konusudur. Bu tür bayramların ortaya çıkışlarındaki temel neden bir millet olarak özgürce yaşamının ve varoluşun nedenlerini hatırlamak ve aynı bayrağın altında, aynı vatani paylaşmanın mutluluğunu vurgulamaktır. Bu bayramlarda millî başarıyı, millî gurur ve onuru hatırlamak, hatırlatmak, pekiştirmek düşüncesi vardır. Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ve 30 Ağustos Zafer Bayramı bu türdendir.

Belki bayram değil ama daha çok “gün” olarak benimsenmiş, ancak dünya milletlerinin ulaşım, iletişim ve yaşam tarzları bakımından yakınlaşmalarıyla yaygınlaşmış daha başka kutlamalar vardır ki, bunlar da çağımızda çeşitli sosyal olgu ve grupların,

mesleklerin önemini kavratmak amacı yanında, belli meslek gruplarının kendi profesyonelliklerini geliştirmek ve pekiştirmek amacıyla kutlanmakta olup, tek bir toplumda değil, pek çok toplumda benimsenmiş durumdadır. “Anneler Günü”, “Babalar Günü”, “Sevgililer Günü” veya “Kızılay Haftası”, “Tıp Bayramı” gibi kutlamalar ise bu türden kutlamalara örnektir. Bunlardan bazıları ticari veya ekonomik değerlerinden dolayı, ticari gruplar tarafından desteklenmekte ve yaygınlaştırılmaktadır.

Hangi grupta yer alırsa alsın, bütün bayram ve kutlamalarda temel amaç, insan mutluluğunu artırmak, sosyal varlık olarak insanların sahip oldukları maddî ve manevî yapıları, birbirleriyle paylaşmaktan duydukları memnuniyeti ifade etme isteğidir. Bu nedenle; yapılan kutlamalar bütün bir toplumun katılımı ve aynı haz ve mutluluğu, birlikte yaşadıkları insanlarla paylaşmaları ile mümkündür.

Burada, bütün bayramların çeşitli özellikleri ve çıkış nedenleri üzerinde durmamız söz konusu değildir. Bu nedenle biz de Nevruz Bayramı’nın çeşitli özellikleri üzerinde durmak istiyoruz. Nevruz kelimesinin kelime anlamı üzerinde duracak olursan “Nev” Yeni ve

“Ruz” Gün anlamına gelmekte olup, kelime birleşik bir kelime olarak “Yenigün” anlamına gelmektedir. Türkçeye bu birleşik kelimenin Farsçadan geçmiş olmasından dolayı, bu bayramın da eski Fars geleneği veya bayramı olduğu, Farslardan bütün Mezopotamya toplumlarına ve oradan Kafkasya ve Orta Asya toplumlarına yayıldığı şeklinde çeşitli görüşler vardır. Bu iddiaların hepsine, tarihçiler, yapmış oldukları çeşitli araştırmalarla, cevap vermişlerdir. Biz de, sadece isim veya adı ödünç almanın, bu bayramı ödünç olarak aldığımız anlamına gelmeyeceğini, Türk kültüründe en eski adıyla “Yeni Gün” olarak kutlanan bu bayramın, en eski Türk geleneklerinden biri olduğunu belirtelim. Ancak, bunu yeterli görmeyip, yukarıda yaptığımız açıklamalardan hareketle Nevruz veya Yenigün Bayramı’nın neden Türk kültürüne ait olduğunu, bu bayramın neden bir Türk yaratması olduğunu açıklayalım.

Nevruz Bayramı bilindiği üzere temelde bir doğa olayına dayanmaktadır. Başka bir ifadeyle Güneş’in Koç burcuna girdiği gün olan 21-22 Mart’tan itibaren, dünyanın Kuzey yarım küresinde yeni bir mevsimin başlaması ile ilgilidir. Mart ayının sonlarına doğru meydana gelen bu mevsim değişmesini gözlemek ve hayatını

bu tarihten itibaren yeniden canlanan doğaya göre tanzim etmek oldukça önemlidir. Böylesi doğal bir olayın gözlenmesinde hayvancı toplumların, bitki yetiştiren toplumlara göre daha erken hareket etmesi mümkündür. Çünkü bütün kışı büyük bir sabırla geçirmeye çalışan hayvancı kültüre sahip toplumların, sahip oldukları sürülerin ve özellikle yeni doğmuş yavruları otlatma ve daha sağlıklı ve semiz kılınma kaygısının, bu toplumları bir an önce dağlara veya otlaklara çıkma arzu ve isteğiyle dolduracağı muhakkaktır. Oysaki bitki toplumları için toprak henüz ekip, dikmeye uygun bir kıvamda olmadığından, bu tarihte harekete geçmek için aceleye gerek yoktur.

Mart ayında meydana gelen mevsim değişikliğinin ilk izleri olan otların yeşermeye başlaması, canlanması, yeniden hayat bulmasının belirtileri; hayvancı bir kültüre sahip olan Türkler tarafından diğer toplumlardan çok daha önce gözlenmiş ve kavranmış ve bir dönüm tarihi olarak benimsenerek yeni yılın başlangıcı kabul edilmiştir. Mart ayının 21'ini yılın başlangıcı olarak gösteren Oniki Hayvanlı Türk Takvimi bunun en canlı kanıtıdır.

Kendileri ve hayvanları için hayatın yeniden başladığı günü belirleyen bir toplum bu günü kutlamasın da ne yapsın? Tabii ki,

Türkler de hayatın bir dönüm noktası olan 21 Mart gününü yaşamlarının ve yaşam kaynaklarının bir dönüm noktası olarak benimsemiş ve adeta düşmandan kurtulup millî bayram yapan bir toplum gibi, kendileri ve hayvan sürüleri için bir esaret hayatına dönen kış günlerinden kurtuldukları bu günü yılın ve yaşamlarının ilk günü kabul ederek kutlamaya başlamışlardır.

Türk boylarının Orta Asya'dan batıya doğru olan göçleriyle Yenigün Bayramı da batıya, yani Orta Doğu'ya taşınmış ve özellikle Orta Doğu toplumlarının hayvancılıkla geçinen kesimleri ve dağlık bölgelerde yaşayanları tarafından benimsenmiş olmalıdır. Ancak, bayramın adı, Türklerin uzun bir süre Farsçayı devlet dili olarak kabul etmelerinden dolayı, özellikle Fars kültürü ile ilişkili olan Türk boylarında “Nevruz” olarak benimsenmişse de, Fars kültürü etkisinde kalmayan Orta Asya'da yaşayan Türk boyları “Yeni Gün”, “Ulusun Ulu Günü”, “Ergenekon”, “Baba Marta” ve “İlk Yaz Yortusu” gibi adlar altında, bu günü yılbaşı olarak kutlamış ve kutlamaktadırlar.

Türk kültür hayatında doğayla olan ilişkinin yakın dönemlere doğru bitki kültürü ağırlıklı ve son dönemde ise sanayi ve teknoloji

ağırlıklı olarak düzenlenmesi ve özellikle Türkiye'nin batı bölgelerinde hayvancı kültürün gittikçe azalması, Nevruz kutlamalarının ülkemizin batısında yerini Hıdrellez adında ve farklı bir tarihte kutlanan bayrama bırakmasına neden olurken, hayvancılık esasına dayanan kültürel yapının devam ettiği bölgelerde ise bu bayram, eski şekliyle devam etmiştir. Aslında bu iki kutlamanın, bugünlerde yapılan uygulamalar bakımından değerlendirildiğinde, birbirine olan yakınlığı ve birinin diğerinin devamı olduğu hemen anlaşılır.

Günümüzde Nevruz kutlamaları sırasında Türk boyları arasında çok zengin sosyal faaliyetler yapılmaktadır. Yeni Gün bayramında da, diğer milli, dini ve geleneksel bayram kutlamalarında olduğu gibi, birlik ve beraberliğin, sevinç ve mutluluğun, hayatta olup yaşamanın sembolü olan renkli kıyafetler giyilmekte ve bu konuda herkes birbiriyle adeta yarışmaktadır. Yeni Gün Bayramı'nda giyilen kıyafetler ve yenilen yiyeceklerdeki hakim renkler ise sarı, kırmızı ve yeşil veya mavi renklerdir.

Renkler, dünya üzerindeki bütün toplumların kültürlerinde olduğu gibi, Türklerde de inançları, dünyayı algılama ve düşünce

dünyalarında kullandıkları kavramların en basit ve kolay anlaşılır birer sembolü, ifadesi olmuştur. Zaman ve mekan içinde yeni bazı anlamlar kazansalar da, bu renkler en eski anlamların yanında, yeni kazandıkları içerikle günümüze kadar kültür yapımızdaki yerlerini korumuşlardır. Konumuzla ilgili olması bakımından sarı, kırmızı ve yeşil veya mavi renk başta olmak üzere, diğer bazı renklerin de Türk kültüründeki yeri ve öneminden de kısaca bahsetmek istiyorum.

1. Sarı: Bu renk Türklerin en eski inanç sisteminde en büyük güç sahibi, yaratıcı Ülgen Han'la ilgilidir. Çünkü inanışa göre Ülgen Han altından kapıları olan bir sarayda, altın bir taht üzerinde oturmakta olup, eski Türk inancına göre onun oturduğu saray kutsaldır. Tabii ki bu sarayın rengi olan sarı renk de bir kutsallığa sahiptir. Yine eski Türk inanç sisteminde dünyanın merkezi de sarı renkle ifade edilmiştir. Diğer bazı renkler yön bildirmede kullanılıp, yönlerin sembolü olarak kullanılırken, sarı renk merkezi, özü, kuvvet ve kudreti temsil etmiştir. Yine altın renginin sarı olması ve altının da bütün dünya kültürlerinde olduğu gibi Türk kültüründe de güç ve kuvveti simgelediği de bilinmektedir. Türklerin Anadolu'ya

yerleşmelerinden itibaren sarı renk, sırma sarısı olarak yerini korumuş ve bu şekilde günümüze kadar devam edip gelmiştir.

2. Kırmızı, Al, Kızıl: Kırmızı renk, bir renk ismi olarak Türkçe’de daha geç bir dönemde kullanılmaya başlamıştır. Türklerde eskiden beri kırmızı rengi ifade etmek için kullanılan kelimeler ise al veya kızıl olmuştur. Kırmızı veya al, kızıl renk Türk inancına göre güneşin ve ateşin rengidir. İnsan hayatı için oldukça önemli iki unsur olan ışık ve ateş de Türk inanç sisteminde kutsal olduğu gibi bunların renkleri de kutsaldır. Yine Nevruz ve Hıdırellez’de yapılan çok yaygın bir halk uygulaması olan ateş üzerinden atlama da en eski Türk inanç sistemiyle ilgili olup, bunu yapan kişinin anasından yeni doğmuş gibi günahlarından arınacağı inancı eski Türklerde mevcuttur. Bu eski uygulamanın günümüzde uygulanıyor olması ise eski bir geleneğin devamı mahiyetindedir. Kırmızı, al veya kızıl renkte bulunduğu kabul edilen kutsallık insana hayat veren kan rengi olduğu gibi, bu rengin önemi Türkler tarafından kullanılan bayrakların çoğunun bu rengi ihtiva etmesiyle de ifade edilmiştir.

Kızıl renk Türk kültüründe güney yönünü gösteren bir semboldür.

3.Yeşil/Yaşıl ve Gök, Göğ/Mavi: Yeşil, yaşıl kelimeleri yeşkelimesinden türetilmiş olup, bu kelime canlılık, hayatta olmak anlamıyla ilişkili olup, yeşeren, biten, çoğalan, topraktan çıkan şeylerin adıdır. Yine eski Türk inanç sistemine göre Ülgen'in oğullarından birisi ve koruyucu ruh görevi yapan varlığın adı da Yaşıl'dır.

Anadolu'da günümüzde de kullanılan ifadelerde biz mavi karşılığı olarak gök rengi, olgunlaşmamış meyvelerin durumunu ifade etmek için kullandığımız gibi, yeşermiş olan ekinler için de "ekinler göğermiş" ifadesini kullanırız. Burada ifade etmek istediğim husus bu iki renk arasındaki ilişki ve onların her ikisinin de canlılık ve hayat bulmaya yeni başlayan olarak aynı anlamda kullanılmalarıdır. Gök yüzü adını verdiğimiz boşlukta da bu kelimeyi buluyoruz. İslamiyet'i kabul edişle birlikte, bu dinde de yeşil rengin önemli olması eski Türk inancıyla yeni dinin aynı renkte birleşmesini getirmiş ve bunu sonucunda da bu renge verilen kutsallık ifadesi daha da güçlenmiştir.

Türk kültüründe gök veya mavi renk aynı zamanda doğuyu ifade etmektedir.

Bu üç renkle ilgili bilgileri özetleyecek olursak; sarı, kırmızı, yeşil veya gök renkleri en eski Türk kültürünün mahsulleri olup, eski Türk inançlarına bağlı olarak kutsal renkler kabul edilmişler ve bu özellikleriyle günümüze kadar gelmişlerdir. Bu renkler bir bütün olarak değerlendirildiklerinde hayatı, canlılığı, yaşamayı, güç ve kudreti temsil ettikleri görülür.

Bunlara ilave olarak iki rengi daha burada kısaca özellikleri itibariyle anlatmak gerekmektedir. Bunlar Ak veya Beyaz renk ve Kara veya Siyah renktir.

4. Ak/Beyaz: Türk kültüründe ak renk temizlik, arılık, duruluk, saflık, büyüklük ve yaşlılıkla olgunluğu temsil eder. Eski Türk devletlerinden Hunlular'da ak renk adalet ve güçlülüğün sembolü olup, devlet büyükleri savaşlarda bu renkte elbise giymişlerdir.

Ak veya beyaz renk yön işareti olarak da batıyı temsil eder.

5. Kara/Siyah: Türk kültüründe kara veya siyah renk ak rengin karşıtı olarak kötülük, uğursuzluk, yas ve ölümün, kış ve soğukun ve kuzeyin temsilcisidir. Kuzeyden esen rüzgar "Kara yel" yılın en soğuk ayları da "kara kış" şeklinde günümüzde de kullanılmaktadır.

Sonuç olarak şunları söylemek mümkündür. Türkler yaşam tarzları bakımından en eski dönemde hayvancılığı benimsemiş bir toplumdur. Hayvancılık esasına dayalı bir yaşam tarzının gereği olan doğayı gözleme, doğa olaylarını izleme, doğadaki hayvan ve bitkilerden kendi yaşamlarını daha rahat ve mutlu kılma amacıyla yararlanma yoluna gitmişlerdir. Bütün bunların sonucunda da kendi yaşamlarında dönüm noktası olarak gördükleri gün ve tarihleri de bayram olarak kabul edip, çeşitli uygulama ve toplumsal paylaşmalarla kutlamışlardır. Yenigün veya Nevruz bu gnlerdendir. Byleyi bayramlar, ister yeni yılın başlangıcı, ister yeni bir mevsimin başlangıcı olarak kutlansın, asıl amaç bütün bir millet olarak aynı hazzı, aynı zevki tatmaya yöneliktir. Bu tür günler millî birlik ve bütünlüğü pekiştiren, aynı geçmişi ve aynı coğrafyayı vatan olarak kabul ediş günlerimiz gibi kutlanmalıdır. Yenigün (Nevruz) Bayramınızı en içten dileklerle kutlar, bu bayramın bütün Türk milletine sağlık, mutluluk, başarı ve huzur getirmesini dilerim.